

JUBBANDE E TAARIK EKKOL TULDE DUBAANGO E HARTALLO

Tobbe darartol ngol ko nii lelorii :

1. Hol Adiibe Janngude Ekkol?
2. Udditgol Ekkol e Tulde Dubaango
3. Adiibe naatde Ekkol e Wuro ngoo.
4. Cadeele Ekool o dañi e oon sahaa
5. Hol
6. Cosgol Felde Sukabe Tulde
7. Jannginoobe reftube heen

Boggee Eskaal, ko doo adii wadde Ekkol e diiwaan o fof. Ekkol Bogge ko didabo e Muritani caggal Ekkol Kayhaydi, 1902. O udditaa ko 1904 kono o dañani njubbudi so wonaa 1919. Jannginoobe heewbe ummii ko Ndar e leydele godde (Podoor, Mali, Kayhadi, ekn.)

Inde adiibe naatde ekkol Boggee ina tawe e doggol elewaaji di (“*Liste des Elèves*”). Ko buri heewde e elewaaji di njeyaa ko e nokku Halaybe hee, kon ina wadi Roosonaabe, Baabaabenaabe, Mbaañnaabe, Kayhaydinaabe, Ndarnaabe, Podoornaabe, Dagananaabe, Darel Barkanaabe, Safalbe, ...).

1. Hol Tuldenaabe Adiibe Janngude Ekkol?

E doggol elewaaji di eden tawa heen beedo biybe Tuldenaabe.

T°	Innde	Ht jibineede	Jikinaabe
232	Ba Bayla Seydi	1921	Biy Seydi Aali, chef de village e Ayse Hawwa
233	Ba Mustafa Aali	1920	Biy Aali Hamediin e Ayse Moktaar
234	Juh Woysi Kadaa	1920	Biy Hammadi Juh e Karjata Juh
340	Ba Mammadu Demmba	1923	Demmba Mayram, Chef de village e Aysata Demmba Jeyni mo Calgu
435	Sooko Mammadou	1923	Biy Cerno Aadama Ayse Aysata. O naati ko ñalde 11- 12- 1933.
436	Ba Aadama Aali	1927	Biy Aali Aamadu

Ko buri teskinde e jangde rewindaande ko Mustafa Aali Bah, Bah Mammadu Demmba (*Petit Ba*), Aamadu Jibi Yabba.

Hol Mammadu Demmba Bah?

Ko o biy Alasan Siley burdo anndireede Demmba Mayram Baaba, Mawdo wuro Tulde. Ene anndanoo wonde Tuubakoobe njoginoo ko politiki biyeteedo “*l’Ecole des fils de Chefs*”, jannkata heen tan ko biybe laambe walla mawbe ngure. Nde o jangi doo e Boggee haa gayni o benni ko Podoor. Ko toon o wadi Kolees haa o dañi Berwe (*Brevet*).

So wonaa be, ko Bah Alasan Mbekku, kono o janggi ko Kayhaydi.

Alasan Mbekku. Baaba makko wiyetee ko Haammaat Sammba burdo lollirde Mbekku Bah. Ine wiyee o wonii *Chef de village* hayso ko lewbi jeegom e balde. Mbekku liggodtonoo ko e Tuubakoobe e meeri. O wonii alkaati (polisier). Ko duum newnani mbo naatgol biyb makko lekkon. Alasan , O janggi ko Kayhaydi, “*Dimmbee jooroo, Sammee naayoo*”, dudal leslesal (*Ecole Primaire*). Ko Sebikutaan, sara Dakaar, o janggi kolees makko haa o hebi berwe.

Gila laamu koloñaal en haa leydi Muritani hebi hoyre mum ina jeyaa e Jaagorde mawde teskinde bee doo: Bah Mammadu Demmba, mo Tulde, Bah Alasan Mbekku, Tulde.

2. Udditgol Ekkol e Tulde Dubaango

Udditi lekkon Tulde ko Abdullaay Jibi Yabba. **Hol Bah Abdullaay Jibi?** O jibinaa ko Tulde hakkunde 1933 e 1934. Ko o biy Jibi Yabba e Selli Mariam. O janggi ko Boggee Eskaal haa tolno jeegabo (6^{bo}) hedde 1950. O yahi kolees Butilmiit. O wadi berwe laabi didi o hebaani. O naati soldataagal (*service militaire*) hade o wadtude janginde. O jangginii Keur Mour hittaaande 1958- 59, Kayhaydi hittaaande 1959-60 e Cidee 1960- 61, wondude e Ceerno Bookara Sooko.

Dum wadi e hitaande rewnde heen 1961- 62, e lewru oktooburu, be udditi Ekkol Tulde Dubaango. Wuru ngo ñaagii laamu ngam ekkol o ine uddita.

Dudal ngal adii wonde fof ko do galle Ba Mammadu Abdullaay Demmbel darii haande doo, tawi bannge rewo wuro ngo suwaa tawo hodeede. E fudorde ko caalal gootal mawngal kundungal hudo (8mx 5m). Aluwal ngal (*tableau*) ko *gudoron* lootiraa. Almubbe be ko e leydi njodotonoo. Ko e hittaaande dimmere nde be ndañi 18 taabal denku.

3. Adiibe naatde Ekkol e Wuro ngoo.

Doggol elewaaji di tolninooma 64 suka, e gol renndina pelle 3 haa 4. Suukaabe rewbe be ko 9 walla 10. Eden mbaawi limtude e mabbe burbe teskinde ko wayino:

Ba Aamadu Tijjaani,
Ba Alasan Aadama,
Ba Usmaan Mammadu,
Ba Mamamdu Aamadu
Ba Mohammadu Alasan
Soko Aamadu Bookara,
Ba Salif
Soko Mohamadou Lamine,

Sooko Aadama Abu
Sooko Mammadu Abuu
Ba Aamadu Maamadu
Ba Aadama Aamadu
Sooko Dahiiru,
Sooko Muusaa,
Lo Mamadu Bocar,
Lam Aamadu Saada,
Lo Basiiru,
Juh Aamadu Hammadi,
Ba Abuu Maat,
Jah Haaruna Hammaat,
Sih Abuu Mammadu,
Ummu Kursuum Sih,
Aali Aysata Jeyni,
Ba Hammadi Ablaay,
Aali Would Breyka,
Sih Abdullaay Yargu,
Yaal Bookar,
Mbaye Musaa Sileymaani,
Dukuree Mammadu,...
ekn.

Rewbe be ko:
Ba Kajjata Aamadu,
Ba Maariyata Sammba,
Ummu Kursum Sih
Gey Koorka Paaté
Juh Faatimata Aamadu,
Ba Aysata Maat,
Ba Jeynaba Aamadu,...

Rewbe 3 wodbe mbinnditiimaa caggal beedoo, woni biybe Buubu Loh, wonii Loh Baydi Buubu ko o Doktoor e ganndal Biologie.

4. Njubbudi Ekkol Tulde

Janngitunoobe ko Abdullaay Jibi (Demngal Farayse) e Cerno Bookara Sooko (Demngal Arab).

Caggal duubi didi dudal ngal feccii e pecce didi ngam ngal wada tolnooji didi njaadinaadi.

Nii woni Jah Iisaaka arii ine ummorii Boggee Eskaal. O jogii dudal dimmal ngal, burbe wonde sukaabe be.

Be burno waawde huutoraade ko defte deedo: “*Syllabert A. Teris: Mamadou et Bineta. Niveau 1 et 2*” (Farayse) e “*Allugha wa Alnahwu*” (Arab).

Deenoowo sukaabe ko Dahaa Ba.

Ebe njoginoo sardinne Nduukuñ. Almubbe be ina mbadanno jontande ngam doosgol.

5. Cadeele Ekool o dañi e oon sahaa

Meeri Boggee wallii wuro ngoo mahde ekkol do santaar rewbe woni hannde doo (*Centre féminin de Touldé*). Duum wadi kalasuuji didi mahaa 1965-66. No Allah wadata, be puddii jangude tan yiiwoonde ceeduure mawnde ari roondi hubeere nde.

Nde wonnoo be pirtiino caaleeje gadane dee, ko dum wadi Mammadu Aamadu Demmba Jeyni, sehil teddudo Ablaay Jibi lubibe cuudi, walla suudu e caali. Ko doo be mbadi hitaande tolno joyabo (*5ème Année*). Caggal duum, wuro ngoo heblii mahtii cuudi didi dii, do ekkol o wadi tolno jeegabo (*6ème Année*), hitaande 1968.

Teskoden: Ko ndee hitaande kadi kolees Boggee egginaa Boggee Eskaal (nokkuu Ekkol 1, gila 1960-61 haa 1968) wadtaa Boggee Dow.

6. Cosgol Felde Sukabe Tulde

Hitaande 1969- 70, sukaabe Tulde yefti miiyo sosde mawnde ngam hisnude wuro mumen. Felde nde sosaa ko ht 1970. Paandaale de ko dee ngonnoo:

- Fittude jine
- Tiggitaade boyli
- Wallude doofolbe e kodorde mumen
- Hadde caaysayaagal surgaaji
- Darnude boon felde

Aniwerseer gadano ko ñalnde 27 septemburu 1971. Ba Mammadu (Aali Almudal) lomtii Sooko Aamadu Bookara, hoyreejo gadano felde nde.

Ko ndee felde kadi e golle mum keewde yefti miiyo yubbinde Yontere Pinal adande e ht 1992. Dum wadtaa goonga laawol gotol duubi joy fof (1997, 2002). Yontere nayabiire yubbinaaka e lewru ut ht 2007.

7. Jannginoobe reftube heen

Janginoobe heewbe liggiimi e lekkol Tulde caggal Adiibe be. Ine heen Musee Jah Issaka. Kadi tuggude 197... haa 1992 Musee Loh Samba janginii e o ardii lekkol oo. O moyyini jangde sukkabe be. Lekkol Tulde e oo saha jeyanoo ko e lekkolaaji burde teskinde e maantinde e nder diwaan Bogge kala, caggal Ekkol mb Sahre Ndoogu mbo ardiinoo dum Musee Bah Maalik Siik.

Samba Loh liggondiriino e Ceerno Bookara Sooko haa nde hebii retrete.

Caggal Musee Loh ko Atumaani Mbaye lomtii mbo. O wonii Direktoor walla hoyreejo ekkol oo tugii 1992 haa 2006. O wondii kadi e besngu wuro ngoo, jangiinoobe ko waynoo Jibi Poolel, Usmaan Demba; Aadama Demba, Muussa Seybaani e Abdu Gey, (ko o Ceenelnaajo). Oo sahha kadi jangde sukaabe be moyyiino no feewi.

Gila 2007 ha hande, 2011, Cheik Summbun mo boggee Dow ardii ekkol oo

To mbanngɛ jikinaabe Sukaabe, ine teskee kadi, Musoddo Abduraahimu Jah dariinii ma Ekkol gila Ablaay Jibi, Musee Loh, Atumaani Mbay haa hande. Golle makko e sfteende makko ina maantini e ekkol Tulde Dubaango.

Winndi ko: Ba Mammadu Abdullay (Abdarah Bah)